

VISOVAC: DUHOVNOST I KULTURA NA BILOJ STINI

U visovačkoj zbirci je i procesijski križ s kraja 14. stoljeća
BRUNO KONJEVIĆ/HANZA MEDIA

PROJEKT GODINE MUZEJA
ZA UMJETNOST I OBRT

IZLOŽBA UMJETNIČKOG BLAGA VISOVCA OD DANAS PRVI PUT IZVAN OTOČIĆA

U subotu u 12 sati svečano će biti otvorena izložba odabranih slika, skulptura, liturgijskog posuda i ruha, knjižne, arhivske i glazbene građe, kadionica i drugih predmeta iz riznice franjevačkog samostana Gospe od Milosti

Danas, u subotu, u 12 sati, u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu bit će otvorena dugo pripremana izložba "Visovac: duhovnost i kultura na Biloj stini".

PATRICIA KIŠ

Riječ je o izložbi odabranih slika, skulptura, liturgijskog posuda, liturgijskog ruha, knjižne, arhivske i glazbene građe, kadionica i drugih predmeta iz riznice franjevačkog samostana Gospe od Milosti na Visovcu, otočica na području Krke s franjevačkim samostanom do kojega se dolazi jedino brodom. Iz Muzeja za umjetnost i obrt tvrde da je izložba "Visovac: duhovnost i kultura na Biloj stini" njihov projekt godine, zato su ga i ostavili za kraj. Autorica izložbe **Andelka Galić** je s nizom suradnika na izložbi radila pune tri godine, istražujući svaku pojedinu umjetninu, do u najsitnije detalje.

– Na izložbi pokazujemo 470 odabranih umjetnina iz franjevačkog samostana, sve su prvi put napustile svoju matičnu lokaciju, Visovac. Veliki je dio tih umjetnina za potrebe izložbe i restauriran. Među njima su čak dvadeset tri slike, šest komada liturgijskog ruha i pet inkunabula. Iza svih je nas velik je posao – kaže **Andelka Galić**.

Veoma povlašteni križ

Postav u MUO-u počinje gotičkim ophodnim križem, odnosno procesijskim raspelom

s kraja 14. stoljeća, najstarijim liturgijskim predmetom u Muzejskoj zbirci franjevačkog samostana, koji datira još prije dolaska franjevaca na otočić. Kako kaže **Andelka Galić**: "Najviše se radilo na restauraciji ove umjetnine, koju je u Beču obnovila **Valentina Ljubić Tobisch**. Križ je u tehnici pozlaćene bronce."

U crkvi na Visovcu je i mramorni oltar svetog Križa, za koji su ostali zabilježeni donatori, **Marko i Ilija Marasović** iz Rupa. Autorica je visoko ocijenila ovaj rad, svrstava ga u vrhunce navedenog razdoblja, odnosno, kako navodi, "središnje mjesto na oltaru zauzima monumentalno raspelo, nazivano "veoma povlaštenim križem na Visovcu" zbog iznimne vrsnoće izvedbe mletačkog rada, koji je svrstavan uz bok ostvarenja umjetnika čija su djela obilježila najviši domet venecijanske drvene skulpture zadnjih desetljeća 17. i početka 18. stoljeća".

Najvrednije slikarsko djelo samostana na Visovcu je **Sveti Franjo Asiški** u molitvi iz radionice **Bernarda Strozija**. Puno se radilo i na istraživanju slike **Bogorodica s Djetetom**. Prigodom restauracije se otkrila, kako kažu, "pastelna mekoća kolorita te fluidna nježnost slikarske materije", što sliku malih dimenzija s Visovca povezuje sa sakralnim narudžbama mletačkoga slikara **Jacopa Amigonija**, u 18. stoljeću, kada se iz Londona vraća u Veneciju.

Visovačka Posljednja večera plijeni pažnju
 DAMIR KRAJAC/HANZA MEDIA

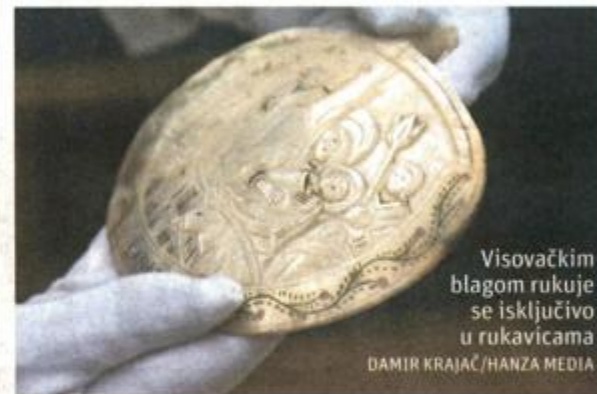

Intrigantna Bogorodica s Djetetom iz 18. stoljeća
 DAMIR KRAJAC/HANZA MEDIA

Jedna od vrijednih knjiga iz franjevačke knjižnice

DAMIR KRAJAC/HANZA MEDIA

Visovačkim blagom rukuje se isključivo u rukavicama

DAMIR KRAJAC/HANZA MEDIA

Jedan od 470 odabranih eksponata
 BRUNO KONJEVIĆ/HANZA MEDIA

Izložba sadrži i vrijedne liturgijske primjerce
 BRUNO KONJEVIĆ/HANZA MEDIA

Anđelka Galić
 DAMIR KRAJAC/HANZA MEDIA

Visovac, samostan na Biljoj stini usred Krke
 NIKŠA STIPANIĆEV
 /HANZA MEDIA

GOSPA VISOVAČKA

Jedna od najčaršćenijih slika u Dalmaciji

Vjernici 2. kolovoza često hodočaste Gospi Visovačkoj. Središte štovanja je Gospina slika koju su franjevci, prema predaji, donijeli kada su pred turskom najezdom napustili Bosnu i pronašli novo utočište na Visovcu. Otok Visovac često nazivaju i Gospinim otokom. Slika Gospe Visovačke se, kako navodi autorica izložbe, smatra jednom od najčaršćenijih slika u Dalmaciji. Priča o njezinu nastanku vezana je uz šibensko progonstvo visovačkih fratara tijekom dugoga Kandijskoga rata u 17. stoljeću te njihov povratak na Bilu Stinu, kada su nastale dvije kopije izvorne slike iz 1576. – visovačka i šibenska. Sliku je i opjevao pjesnik Petar Knežević.

U Muzeju za umjetnost i obrt izloženo je 470 odabranih umjetnina iz samostana, a sve su prvi put napustile matičnu lokaciju

Barokni talijanski slikar Amigoni je, naime, putovao čitavom Europom, a zbog njegova talenta za portrete pozivali su ga i na dvorove.

“Pojava važnoga slikarskog imena koje ne bilježe znatno bogatije zbirke u dalmatinskim gradovima (ili do sada nije zabilježeno na obali), i to na osamljenoj riječnoj hrđi krševite Zagore, otkriva domete i sakupljački ukus franjevac a “Visovca”, rekla nam je autorica u doba pripreme izložbe.

Vrijedan je i relikvijar od sedefa s prikazom Navještenja, koji je stigao na otok iz Betlehema na početku 19. stoljeća, gdje ga je, kako tumače kronike, dao izraditi fra Grgur Kurtović iz Drniša. U samostanu se čuva Kantual C Petra Kneževića.

Ezopove basne iz 15. stoljeća

Iz bogate rukopisne baštine franjevačke knjižnice i arhiva mogu se naći vrlo rijetki i iznimno vrijedni primjerci tiskarskog umijeća. Tu se nalazi i pet inkunabula, a posebno je zanimljiv prvotisk Ezopovih basni na talijanskom i latinskom jeziku. Njih je u Brescii 1478. objavio tiskar Dobrić Dobričević. “Osobitost ovog izdanja je popularizirana verzija Ezopova djela u stihovima, opremljena velikim drvoreznim ilustracijama”, objasnila je Anđelka Galić.

Uz pojedinačne liturgijske i druge crkvene predmete od srebra i metala, visovačka

zbirka obuhvaća veću cjelinu zavjetnih darova i kruna za sliku Bogorodice i Isusa, zavjetnih pločica raznih oblika te zavjetnog nakita. Premda nema poznatih ranih podataka o tradiciji zavjetovanja Gospi Visovačkoj, već je spomenuto da su 1708. godine iza oltara u crkvi postojala 52 srebrna zavjetna dara, četiri pozlačena prstena i trinaest srebrnih nepozlačenih prstena... Zavjetne pločice raznih oblika, zavjetni nakit i slično, posebno su poglavlje izložbe. “Žene su darovale nakit, najljepše haljine, gospoda odijela, botune i slično. Darivali su se i pojaševi i zlatne krune, a oni najsiromašniji zavjetne pločice”, objašnjava Galić.

Napomenimo da su neki od predmeta povremeno bili pokazani na izložbama, no sada se prvi put predstavljaju kao cjelina. Predmeti iz riznice restaurirani su u suradnji s Hrvatskim restauratorskim zavodom.

POVIJEST SAMOSTANA

Gradnja i dogradnje

Kako tumači autorica izložbe, povijesni izvori bilježe postojanje samostana od 15. stoljeća, kada su sljedbenici reda sv. Franje “naselili napušteni augustinski samostan na Biljoj stini usidrenoj u mirnom toku rijeke Krke između Roškog slapa i Skradinskog buka. Otočić, nešto veći od samostana, nasipavanjem je povećavan, a crkva i samostan su dograđivani, da bi konačan izgled dobili u 18. stoljeću. Od tog je razdoblja ovo i mjesto na kojemu su među ostalim djelovali istaknuti predstavnici reda Male braće kao profesori, koji su ondje pisali priručnike i povijesna djela.”

Autorica izložbe Anđelka Galić je s nizom suradnika na izložbi radila pune tri godine, a moći će se pogledati do 30. siječnja

Voditeljica projekta Anđelka Galić prije je istaknula da je na izložbi radila s mnogim stručnjacima, a posebno je naglasila doprinos gvardijana fra Bože Duvnjaka, koji joj je “osigurao potporu omogućivši pristup građi i izvorima, kroz posudbe i odobrenja predloženih konzervatorsko-restauratorskih zahvata te pružajući toplo gostoprimstvo istraživačima i timovima stručnjaka”. Izložba “Visovac: duhovnost i kultura na Biljoj stini” u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu trajat će puna dva mjeseca, do 30. siječnja. Izložbu prati i monografija na tristotinjak stranica.